

Sygn. akt II Ca 870/14

POSTANOWIENIE

Dnia 6 października 2014 r.

Sąd Okręgowy w Kielcach Wydział II Cywilny Odwoławczy

w składzie następującym:

Przewodniczący: **SSO Monika Końska**

Sędziowie: **SSO Ewa Piątkowska-Bidas**

SSO Beata Piwko (spr.)

Protokolant: protokolant sądowy Iwona Cierpikowska

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 6 października 2014 r. sprawy

z wniosku W. S. (1)

z udziałem E. B.

o dział spadku

na skutek apelacji uczestniczki

od postanowienia Sądu Rejonowego w Końskich

z dnia 17 marca 2014 r., sygn. akt I Ns 502/13

postanawia: uchylić zaskarżone postanowienie i sprawę przekazać do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w Końskich, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego.

Sygn. akt II Ca 870/14

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 17 marca 2014 roku Sąd Rejonowy w Końskich ustalił, że w skład spadku po H. S. oraz W. S. (2) wchodzi prawo własności nieruchomości o pow. 1,6 ha oznaczonej jako działka nr (...), położonej w miejscowości B., udział w wysokości 1/2 w prawie własności nieruchomości o powierzchni 0,08 ha oznaczonej jako działka nr (...), położonej w miejscowości B., udział w wysokości 3/4 w prawie własności nieruchomości o powierzchni 0,56 ha oznaczonej jako działka nr (...) położonej w miejscowości M. oraz posiadanie nieruchomości o pow. 2,33 ha składającej się z działek nr (...) położonej w miejscowości B. oraz dokonał działu spadku na zgodny wniosek wnioskodawcy i uczestniczki w ten sposób, że przyznał na wyłączną własność: W. S. (1) prawo własności działki nr (...), udział w wysokości 1/2 części w prawie własności działki (...); E. B. (1) prawo własności działek (...) oraz udział w wysokości 3/4 części w prawie własności działek (...), oraz W. S. (1) i E. B. udziały po 1/4 części w posiadaniu nieruchomości obejmującej działki (...) oraz orzekł o kosztach postępowania.

Apelację od powyższego postanowienia wniosła uczestniczka E. B. zaskarżając je w całości i domagając się jego zmiany poprzez uwzględnienie przy działu spadku stanowiska uczestniczki wyrażonego na rozprawie w dniu 12 sierpnia 2013 roku. Uczestniczka zarzuciła, iż jej pełnomocnik, którego to oświadczenie stało się podstawą wydania postanowienia o działu spadku uwzględniającego zgodny wniosek stron, działał z przekroczeniem zakresu umocowania. Uczestniczka wskazała również, iż zgodnie z art. 104 k.c. ugoda zawarta przez jej pełnomocnika jest nieważna.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja okazała się skuteczna o tyle, o ile doprowadziła do uchylenia zaskarżonego postanowienia i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w Końskich.

Na podstawie przepisu art. 378 k.p.c. sąd odwoławczy związany jest jedynie zarzutami prawa procesowego, zaś naruszenie prawa materialnego bierze pod uwagę z urzędu.

Na wstępie wskazać należy, iż zgodnie z art. 55³ k.c. za gospodarstwo rolne uważa się grunty rolne wraz z gruntami leśnymi, budynkami lub ich częściami, urządzeniami i inwentarzem, jeżeli stanowią lub mogą stanowić zorganizowaną całość gospodarczą, oraz prawami związanymi z prowadzeniem gospodarstwa rolnego. Zgodnie z stanowiskiem Sądu Najwyższego zawartym w postanowieniu z dnia z dnia 7 maja 1997 r., II CKN 137/97 wymienione w art. 55³ k.c. przedmioty (grunty rolne wraz z gruntami leśnymi, budynkami lub ich częściami i inwentarzem) wraz z prawami i obowiązkami związanymi z prowadzeniem gospodarstwa rolnego, są gospodarstwem rolnym nie tylko wtedy, gdy aktualnie (np. w dacie otwarcia spadku) stanowią zorganizowaną całość gospodarczą, ale również wówczas, gdy potencjalnie mogą ją stanowić. Natomiast najistotniejszym składnikiem gospodarstwa rolnego - w sensie przedmiotowym - jest grunt rolny. Bez niego nie może istnieć gospodarstwo rolne. Występowanie pozostałych składników tego gospodarstwa, wymienionych w art. 55³ k.c. nie jest konieczne dla bytu samego gospodarstwa.

Zważyć należy, iż ocena charakteru prawnego nieruchomości podlegającej działowi spadku w celu ustalenia, czy w rozumieniu art. 55³ k.c. stanowi ona gospodarstwo rolne), do której działu będą miały zastosowanie przepisy kodeksu cywilnego i kodeksu postępowania cywilnego dotyczące gospodarstw rolnych, powinna być dokonywana w oparciu o plan zagospodarowania przestrzennego, a w jego braku kataster (art. 92 ust. 1 i 2 u.g.n.) - do czasu przekształcenia ewidencji gruntów i budynków w kataster nieruchomości przez pojęcie katastru należy rozumieć ewidencję gruntów (art. 53a p.g.k.) (Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 maja 2013 r., IV CSK 256/12).

Niewątpliwie zatem, w świetle tych rozważań, nieruchomość będąca przedmiotem działu spadku w niniejszej sprawie jest gospodarstwem rolnym, skoro składające się na przedmiotową nieruchomość działki ewidencyjne zgodnie z wypisem z rejestru gruntów stanowią łąki trwałe, grunty orne, lasy, nieużytki oraz użytki rolne zabudowane. Dział spadku tego gospodarstwa podlega zatem zasadom określonym w art. 212-216 k.c. w zw. z art. 1070 k.c. oraz art. 680-689 k.p.c. i odpowiednio przepisom kodeksu postępowania cywilnego o zniesieniu współwłasności. Oznacza to stosowanie przepisów o dziale i zniesieniu współwłasności gospodarstwa rolnego, odnośnie do zasad przyznawania gospodarstwa jednemu ze spadkobierców lub jego podziału pomiędzy kilku z nich.

Zgodnie z art. 213 k.c. jeżeli zniesienie współwłasności gospodarstwa rolnego przez podział między współwłaścicieli byłoby sprzeczne z zasadami prawidłowej gospodarki rolnej, sąd przyzna to gospodarstwo temu współwłaścicielowi, na którego wyrażą zgodę wszyscy współwłaściciele. Natomiast na podstawie art. 1070 k.c. w razie podziału gospodarstwa rolnego, które należy do spadku, stosuje się odpowiednio przepisy o podziale gospodarstw rolnych przy zniesieniu współwłasności. Powyższe przepisy oznaczają, iż w przypadku, gdy współwłaściciele gospodarstwa rolnego nie wyrażają zgody na przyznanie gospodarstwa jednemu z nich, **podział gospodarstwa będzie możliwy jedynie wówczas, gdy nie będzie on sprzeczny z zasadami prawidłowej gospodarki rolnej.** Zgodnie natomiast z art. 619 § 2 k.p.c., który to na mocy przepisu art. 688 k.p.c. stosuje się odpowiednio do działu spadku, podział w naturze gospodarstwa rolnego nastąpić może dopiero po zasięgnięciu opinii biegłych co do sposobu podziału. Zgodnie z utrwalonym w orzecznictwie poglądem za prawidłową należy przyjąć tylko taką wykładnię art. 619 § 2 k.p.c., zgodnie z którą zasięgnięcie opinii biegłych jest obligatoryjne nie tylko co do formy podziału, ale także co do samej dopuszczalności podziału gospodarstwa rolnego. Ma to związek z patronującą podziałowi gospodarstwa rolnego zasadą prawidłowej gospodarki rolnej, dla której przeszkodą, wymagającą posiadania wiedzy specjalistycznej (art. 278 § 1 k.p.c.), może być sam podział jako taki (art. 213 k.c.), jak również sposób podziału nie uwzględniający wszystkich okoliczności (art. 623 k.p.c.), do których należy zaliczyć m.in. usytuowanie gruntów rolnych w stosunku do budynków mieszkalnych i gospodarczych jak również poszczególnych, odrębnie położonych gruntów względem

siebie, dogodność dojazdu, planowany sposób wykorzystania gruntów rolnych, techniczne możliwości faktycznego prowadzenia gospodarstwa rolnego oraz dotychczasowe zaangażowanie w jego prowadzenie przy uwzględnieniu priorytetowego traktowania współwłaściciela, który dotychczas nim się zajmował (art. 214 § 1 i 2 k.c.). Okoliczność, że gospodarstwo rolne składa się z kilku wydzielonych ewidencyjnie działek oraz, że dla różnych części gospodarstwa powadzone są odrębne księgi wieczyste niewątpliwie sprzyja technice podziału jednakże nie ma istotnego znaczenia dla oceny, czy wydzielone, przy zastosowaniu tego kryterium, gospodarstwa gwarantują racjonalne prowadzenie każdego z nich i nie może przesądzać o zaniechaniu korzystania przez Sąd z opinii biegłych (tak: Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 30 listopada 2007 r. IV CSK 305/07).

Wskazać również należy, iż powyższe rozważania dotyczące konieczności zbadania przez Sąd dopuszczalności podziału gospodarstwa rolnego poprzez zasięgnięcie opinii biegłego odnoszą się w jednakowym stopniu do działu spadku dokonywanego na zgodny wniosek stron (art. 622 § 2 k.p.c w zw. z art. 688 k.p.c.), gdyż i w tym przypadku, Sąd obowiązany jest czuwać nad tym, by projekt podziału nie sprzeciwiał się prawu.

Nie miał tego na względzie Sąd Rejonowy w zaskarżonym postanowieniu nie rozpoznając istoty sprawy i nie zważając, iż nieruchomość będąca przedmiotem działu spadku stanowi gospodarstwo rolne, co do którego również i w przypadku zgodnego wniosku stron co do sposobu podziału, należy zasięgnąć opinii biegłego odnośnie braku sprzeczności podziału fizycznego gospodarstwa rolnego z zasadami prawidłowej gospodarki rolnej.

Odnosząc się natomiast do zarzutu apelacji należy wskazać, że jest on niezasadny skoro z mocy samego prawa (art.91pkt4k.p.c. pełnomocnictwo procesowe obejmuje umocowanie do zawarcia ugody). Skarżąca nie wykazała aby z samego pełnomocnictwa wynikało co innego.

Mając na uwadze powyższe, a także to, że zachodzi konieczność przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości, Sąd Okręgowy na mocy przepisu art. 386 § 4 k.p.c. z zw. z art. 13 § 2 k.p.c. uchylił zaskarżone postanowienie i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w Końskich, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego zgodnie z treścią przepisu art. 108 § 2 k.p.c..

SSO B.Piwko SSO M.Kośka SSO E.Piątkowska-Bidas